

LINA KOSTENKO / ЛІНА КОСТЕНКО

Душа летить у посвіті епох...

Wybrane wiersze

* * *

Вечірнє сонце, дякую за день!
Вечірнє сонце, дякую за втому.
За тих лісів просвітлений Едем
і за волошку в житі золотому.
За твій світанок, і за твій зеніт,
і за мої обпечені зеніти.
За те, що завтра хоче зеленіть,
за те, що вчора встигло оддзвеніти.
За небо в небі, за дитячий сміх.
За те, що можу, і за те, що мушу.
Вечірнє сонце, дякую за всіх,
котрі нічим не осквернили душу.
За те, що завтра жде своїх натхнень.
Що десь у світі кров ще не пролито.
Вечірнє сонце, дякую за день,
за цю потребу слова, як молитви.

* * *

Буває мить якогось потрясіння:
побачиш світ, як вперше у житті.
Звичайна хмара, сіра і осіння,
пропише раптом барви золоті.

Стоїш, як стогін, під склепінням казки.
 Душа прозріє всесвітом очей.
 Кричить гілля. З облич спадають маски.
 Зі всього світить суть усіх речей.

І до віків блаженка приналежність
 переростає в сяйво голубе.
 Прямим проломом пам'яті в безмежність
 уже аж звідти згадуєш себе.

22

Два чорні лебеді
 календарного білого моря
 випливають із ночі і знову кудись у ніч
 лебедин і лебідка
 лебедин і лебідка
 чорні лебеді часу з лебединої пісні сторіч
 потім впливуть знову
 з багряної дельти світанку
 віковичні абсурди кричать в пелюшках «кува!»
 22-го березня 22-го вересня
 22-го жовтня
 22 22 22

чорні лебеді часу з якого вони Дунаю
 де ночують вони і які вони зорі клюють
 я нічого не знаю нічого нічого не знаю
 буду я чи не буду через місяць вони припливуть
 о які незворушні над морями вселюдської крові
 випливають із ночі і знову кудись у ніч
 а як глянути зблизька —
 дзьоби у них пурпурові
 чорні лебеді часу з лебединої пісні сторіч

* * *

Прóстору
 простору
 простору
 і щоб ніяких травм
 і чогось такого простого

як проростання трав
і чогось такого дивного
як музика
без блазенств
І слова
хоча б єдиного
що має безсмертний сенс

* * *

Марную день на пошуки незримої
німої суті в сутінках понять.
Шалене слово загнуждавши римою,
влітаю в ніч. Слова мене п'янять.
Я — алкоголік страченої суті,
її Сізіф, алхімік і мурах.
Мої слова, у чоботи не взуті,
спливають кров'ю на її тернах.
Вони горять і валяться, як вежі.
А потім їх обмацують сліпці.
І що ж, так наче й не було пожежі
і тільки жменька попелу в руці.

* * *

Душа моя, знайдібіда!
Знайди біду, не вернешся.
Яку біду надибала?
Стоїш і не одвернешся.

Душа моя обпалена,
і як ти ще жива?
Шукаєш, мов копалини, —
слова, слова, слова!

Оголеними нервами
угадуєш словам
нестачу мікрівольта
і зайвий міліграм.

Душа з очима снайпера
в трагічній німоті,

здається, все вже знайдено.
І знову — ні, не ті!

У легкості вітрила,
у попелі згорань
ти знаєш слово-брилу
і слово-філігрань.

Ти дома — тільки в невідомості.
Ще кожен вірш, як перше «ма».
І десь над гранями свідомості
є те, чого іще нема.

* * *

Ті журавлі, і їх прощальні сурми...
Тих відлітань сюїта голуба...
Натягне дощ свої осінні струни,
торкне ті струни пальчиком верба.

Сумна арфістко — рученьки вербові! —
по самі плечі вкютана в туман.
Зіграй мені мелодію любові,
ту, без котрої холодно словам.

Зіграй мені осінній плач калини.
Зіграй усе, що я тебе прошу.
Я не скрипковий ключ, а журавлиний
тобі над полем в небі напишу.

* * *

Виходжу в сад, він чорний і худий,
йому вже ані яблучко не сниться.
Шовковий шум танечної ходи
йому на згадку залишає осінь.

В цьому саду я вироста, і він
мене впізнав, хоч довго придивлявся.
В круговороті нефатальних змін
він був старий і ще раз обновлявся.

І він спитав: — Чого ж ти не прийшла
у іншу пору, в час мого цвітіння?

А я сказала: — Ти мені один
о цій порі, об іншій і довіку.

І я прийшла не струшувать ренклюд
і не робить з плодів твоїх набутку.
Чужі приходять в час твоїх щедрот,
а я прийшла у час твого смутку.

Оце і є усі мої права.
Уже й зникало сонце за горами —
сад шепотів пошерхлими губами
якісь прощальні золоті слова.

* * *

Затінок, сутінок, день золотий.
Плачуть і моляться білі троянди.
Може, це я, або хто, або ти
ось там сидить у куточку веранди.
 Може, він плаче, а може, він жде —
 кроки почулись, чи скрипнула хвіртка.
 Може, він встане, чолом припаде,
 там, на веранді, чолом до одвірка.
Де ж ви, ті люди, що в хаті жили?
Світку мій білий, яке тут роздолля!
Смуток нащадків — як танець бджоли,
танець бджоли до безсмертного поля.
 Може, це вже через тисячу літ —
 я і не я вже, розбуджена в генах,
 тут на землі я шукаю хоч слід
 роду мого у плачах і легендах!
Голос криниці, чого ж ти замовк?
Руки шовковиць, чого ж ви залякли?
Вікна забиті, і висить замок —
ржава сережка над кігтикком клямки.
 Білий причілок оббила сльота.
 Хто там квилить у цій хаті ночами?
 Може, живе там сама самота,
 соває пустку у піч рогачами.

Може, це біль наш, а може, вина,
може, бальзам на занедбані душі —
спогад криниці і спогад вікна,
спогад стежини і дикої груші...

* * *

Це не чудо, це чад, мені страшно такого кохання.
Чорна магія ночі, скажи мені голосом рік —
ця тривога, ця ніжність,
незатмарений рай без вигнання,
заворожене щастя, — чи буває таке навік?

Що з осяянь своїх ми щодня непомітно втрачаєм?
Як сахається розум! Втомилась душа від шулік.
Заклинаю тебе, будь навіки мені незвичайним!
Чорна магія ночі, скажи мені голосом рік.

* * *

І день, і ніч, і мить, і вічність,
і тиша, і дев'ятий вал —
твоїх очей магічна ніжність
і губ розплавлений метал.

В ніч високосного притулку —
коли йде обертом земля —
ти до плеча мене притулиш
безсмертним рухом скрипаля.

І знову пролог

Маю день, маю мить,
маю вічність собі на остачу.
Мала щастя своє, проміняла його на біду.
Голубими дощами
сто раз над тобою заплачу.
Гіацинтовим сонцем
сто раз над тобою зйду.

Ми з тобою такі безборонні одне перед одним.
 Ця любов була схожа
 на таїнство перших причасть.
 Кожен ранок був ніччю.
 Кожна ніч була передоднем.
 Кожен день був жагучим чуттям передщасть.

А тепер... Що тепер? Моє серце навіки стерпне.
 На пожежах печалі я пам'ять свою обпалю.
 Якби ти знав, як солодко, нестерпно,
 і як спочатку я тебе люблю!

* * *

Місто, премісто, прамісто мое!
 Стійбище людське з асфальту й бетону.
 Як там не буде, а все-таки є
 той силует у вікні золотому!

Ось я проходжу, і ось я пройду.
 Може, й навік, але справа не в тому —
 тільки б не танув, як тінь на льоду,
 той силует у вікні золотому!

Скільки душа прориває тенет!
 З моря і суші — додому, додому!
 Там, де у мене є той силует,
 той силует у вікні золотому!

* * *

На цяму монастирської кринички
 схилила осінь грона горобин.
 Сюди колись приходили чернички,
 блакитну воду брали із глибин.

Мені приснились їхні силуети.
 Сама печаль, і профіль — як зима.
 Чудний народ — художники й поети,
 усе їм сниться те, чого нема.

Усе їм сниться те, чого й не буде.
І кожен з них і мудрий, і дитя.
По срібній линві тої амплітуди
проходять дивні видива буття.

І цілий світ, і ось така дрібничка —
димок туману в пригорщах долин,
і кухлик той, і та в яру криничка,
і обважнілі грона горобин...

* * *

Далеко там в полях за вітряками
за смутком за туманом за роками —

За смутком за туманом за роками —

Немає там ні станцій ані пошт —

Стоїть мати моя при дорозі
заплітає у коси дощ

* * *

У анти-світі,
там, де анти-я
на все дивлюся іншими очима,
мені моя малесенька Земля
всього лише у Космосі мачина.

Кассіопея просіває зорі.

Альдебаран п'є зорі із Ковша.

І над Землею хмари непрозорі
розсунуть хоче крилами душа.

* * *

Моя пам'ять плаче над снігами,
де стоять берези і хрести.

У зимові срібні амальгами
біле сонце хоче прорости.

Я живу, бо ще мені живеться.
Бо живу, дав Бог мені снаги.
Із твого невидимого серця
кров калини капле у сніги.

* * *

Як сірничок, припалений від сонця,
день спалахнув, обвуглився, погас.

Верба — мов чорний покруч ікебани.

Минає день. Ну от ми й піднялись
ще на одну щабличку страждання.

* * *

На старих фотографіях всі молоді.
За роками людина сама себе кличе.
У зіницях печалі, як в чорній воді,
відбиваються люди, дерева, обличчя.

І стонадцятий сніг ті поля притрусив,
і уже прилетять не ті самі лелеки.
Біля каси такий незворушний касир,
зафіксовану мить вибиває, мов чеки.

Білі, білі обличчя у чорній воді,
неповторні обличчя навік зостаються.
На старих фотографіях всі молоді.
На старих фотографіях мертві сміються.

* * *

Дорогий мій, сонячний, озвися!
Може, й справді, краще так, — мовчи.
Золотої пам'яті узвишшя,
звідки видно вже лиш силует.

Який печальний в пам'яті естамп!

Мої слова од болю недоріки.

А ти десь там, а ти десь там, десь там —
як обр'їй, мружиш сонячні повіки.

* * *

Ми поранені люди, ми дуже поранені люди.

Але хто наші вбивці? — не цей, не цей і не ця.

Їх нема, вони є, і все це ще тільки прелюди.

Ті, що нас убивали, змінили вираз лиця.

Древо мислі вродило — цитати, цитати, цитати.

Як втомилась душа у суспільній своїй німоті!

Хто віддасть нам життя?

А немає ж у кого спитати.

Ті, що нас убивали, іще раз уже не ті.

* * *

На березі Прип'яті спить сатана,
прикинувся, клятий, сухою вербою.

На березі Прип'яті — березі — на —
ріки, що колись була голубою.

Стоїть йому атомна чорна свіча.
Лежать йому села в біді і розрусі.
Уп'явся в пісок пазурями корча,
свистить йому вітер в дуплястому вусі.

Він скрізь по хатах понаписував мат.
Ікони покрав. Загубив респіратор.
Тепер захотілось йому подрімать.
Оце його царство. Він тут імператор.

Той чорний реактор — і пекло, і трон.
Він спить на піску, підібгавши коліна.
І сниться йому в ореолі ворон
вже вся Україна, вже вся Україна...

* * *

Коли ганяли голку патефони
у затишку тодішніх рукоділь,
я змалку чула «Корневільські дзвони»,
хоча й не знала, де той Корневіль.

А потім, потім... Потім, як усі ми,
почула раптом дзвони Хіросіми.

А потім дзвін Чорнобиля. І зону.
І серце дзвону в попелі руїн.
І Фукусіму, де вже й не до дзвону.

Який він буде, наш наступний дзвін?!

* * *

Сидить диявол десь на Гіндукуші.
Вивчає звідти всяку Божу твар.
Питає: — Гей, почім сьогодні душі?
Чому такий неякісний товар?

У передгір'ї зріють винограда.
Колиску моря вітер колихнув.
— Во врем'я оно, о, во врем'я оно! —
сказав диявол і чомусь зітхнув.

* * *

Тиран, полководець, державний корсар —
ім'я твоє грізне — Тиглатпаласар!

Тигряче, гаряче, як тигель, як жар —
ти ґрати, ти ґроти, Тиглатпаласар!

Ти грім, ти гробниця, ти гори, ти град,
ти гордість, ти море, ти Тигр і Євфрат!

Ти цар вавилонський, полин і полон!

Диви, розвалився і цей Вавилон.

* * *

Над Везувієм сніг. Над фіордами спека.
І мене вже немає дві тисячі літ.
Із Червоної книги вилітає лелека,
щоб зробити над землею прощальний обліт.

Облети, моя птахо, те царство вугляне,
що вжило неналежно Прометеїв вогонь.
Ні однісінський сад з-під долоні не гляне,
бо немає вже в саду зелених долонь.

День нахмуриться ніччю. Переглянутьсь зорі.
Озирнеться комета. Заплачуть дощі,
що Земля вже пустельна, і ріки вже хворі,
і немає ж куди повернутись душі.

* * *

Хочеться чуда і трішки вина.
Дні пролітають, як сірі перони.
Чорний букет надвечір'я — ворони —
місту підносить струнка далина.
Що ж, я свій вік одробила сповна.
Що ж, я свій вік одробила по-людськи.
Дні облітають, як чорні пелюстки.
Хочеться чуда і трішки вина.

Доки ж ці пута, пора і звільнить.
Де ж ви, мої золоті пасторалі?
Літо літає і осінь дзвенить.
Розпач накручує чорні спіралі.
Де ж мого слова хоч би хоч луна?
Знову пішла Україна по колу.

Знову і знову, ще раз у ніколи?!
Хочеться чуда і трішки вина.

* * *

Життя іде, і все без коректур.
І час летить, не стищує галопу.
Давно нема маркізи Помпадур,
і ми живем уже після потопу.

Не знаю я, що буде після нас,
в які природа убереться шати.
Єдиний, хто не втомлюється, — час.
А ми живі, нам треба поспішати.

Зробити щось, лишити по собі,
а ми, нічого, — пройдемо, як тіні,
щоб тільки неба очі голубі
цю землю завжди бачили в цвітінні.

Щоб ці ліси не вимерли, як тур,
щоб ці слова не вичахли, як руди.
Життя іде, і все без коректур,
і як напишеш, так уже і буде.

Але не бійся прикрого рядка.
Прозрінь не бійся, бо вони як ліки.
Не бійся правди, хоч яка гірка,
не бійся смутків, хоч вони як ріки.

Людині бійся душу ошукать,
бо в цьому схибиш — то уже навіки.

* * *

Ісус Христос розп'ятий був не раз.
Там, на Голгофі, це було уперше.
Умер од смерті, може, — від образ,
і за життям не пожалів, умерши.
А потім розп'яли на полотні,
у мрамурі, у гіпсі і в граніті.
А потім розп'яли його в мені,

і розп'яли на цілім білім світі.
І тіло з'їли, кров'ю запили.
Ще рік, чи два, чи десять, чи довіку?
І продавали образ з-під поли,
і не дають умерти чоловіку.
Куди піду? Куди тепер піду?
Де на землі Земля Обітована?
Казарми в Гефсиманському саду,
і всі народи — як розкрита рана...

* * *

Ти знов прийшла, моя печальна музо.
Не бійся, я не покладаю рук.
Пливе над світом осінь, як медуза,
і мокре листя падає на брук.
А ти прийшла в легесеньких сандаликах,
твій плащик ледь прип'ятий на плечі.
О, як ти йшла в таку негоду, здалеку,
така одна-однісінька вночі!
Ти де була, у Всесвіті чив Спарті?
Яким вікам світилася вві млі?
І по якій несповідимій карті
знаходиш ти поетів на землі?
Ти їм диктуєш долю, а не вірші.
Твоє чоло шляхетне і ясне.
Поети ж є і кращі, й щасливіші.
Спасибі, що ти вибрала мене.

* * *

Хто я?
Стеблинка гравітаційного поля.
Клаптик інших галактик
залетів у мою свідомість.
Вогник земного дому
прихистив мою космічну бездомність.

* * *

Сніги метуть. У вікнах біле мрево.
Антени ловлять клаптики новин.
На білий вальс запрошую дерева,
на білий вальс вітрів і хуртовин.

Хай буде сніг, і музика, і вечір.
Хай серце серцю сплачує борги.
О, покладіть гілки мені на плечі,
з мого життя пострушуйте сніги!

Я вас люблю за те, що ви дерева.
Що ви прийшли до мене, що ви тут.
Зима стоїть, скляна і перкалева.
Метуть сніги. Сніги метуть, метуть...

* * *

Ще плечі сосен в срібних еполетах,
ще брузументи ворон їм клює.
А там десь, може, на чужих планетах
весна дібровам листя роздає.

Сніги ідуть сумні і нетутешні,
ідуть і йдуть із неба врізночас —
мов пелюстки космічної черешні
холодний всесвіт струшує на нас.

Десь там галактик зоряна танечність.
А де початки, де її кінці?
Ідуть сніги... Плюс мінус безконечність...
Сніжинка тане в мене на щоці.

* * *

Хтось є в мені, і я питаю: — Хто ти?
— Не знаю, — каже. — Може, хто в роду.
Мене водив під руку Арістотель
в якомусь дуже дивному саду.

Згасало сонце у вечірніх лузах.
Десь в Римі правив Тит або Нерон.
А я тоді жила у Сіракузах,
писала вірші золотим пером.

Я скрізь своя, і я ніде не дома.
Душа летить у посвіті епох.
І де цей шлях почався, — невідомо.
І де урветься, знає тільки Бог.

* * *

Мое життя — в скарбницю горя внесок.
Заплачено сповна — за все, за все, за все.
Душа — як храм з очима древніх фресок.
Все бачить. Все мовчить. Все далі понесе.

* * *

Юдоль плачу, земля моя, планета,
блакитна зірка в часу на плаву,
мій білий світ, міцні твої тенета, —
страждаю, мучусь, гину, а живу!
Страждаю, мучусь, і живу, і гину,
благословляю біль твоїх тенет.
Цю грудочку тепла — у Всесвіті — людину!
І Всесвіт цей — акваріум планет.

* * *

Чорний сон віків не збудеться
що мене
а що й забудеться
що засне
а що й розбудиться
Чорний сон віків не збудеться

* * *

Машини, шини, стрес, експрес,
кермо, гальмо, впритул, з-за рогу!
Стоїть Мадонна Перехресть,
благословляючи дорогу.

Таксі, автобуси, авто,
і мотоцикли, і кибитки.
Всі всім на світі є ніхто —
ні хто куди, ні хто нізвідки.

Маршрути горя і безчесть.
Світ на століття постарішав.
Стоїть Мадонна Перехресть,
чи вже Мадонна Бездоріжжя!

І мчать, і мчать, числа їм несть.
Дорога дальня й невідома.
Стоїть Мадонна Перехресть,
благословляюча Мадонна.

* * *

Ой ні, ще радо думати про все.
Багато справ ще у моєї долі.
Коли мене снігами занесе,
тоді вже часу матиму доволі.

А поки що — ні просвітку, ні дня.
Світ мене ловить, ловить... доганя!

Час пролітає з реактивним свистом.
Жонглює будень святістю і свинством.

А я лечу, лечу, лечу, лечу!
— Григорій Савич! — тихо шепочу.

Минає день, минає день, минає день!
А де ж мій сад божественних пісень?

Он бачиш, хто сидить в тому саду?
Невже я з ним розмову заведу?

Невже я з'їм те яблуко-гібрид,
що навіть дух його мені набрид?!

...Прикипили ноги до постаменту, хліб у торбі
закам'янів. — Біда, — каже Григорій Савич. —
Він мене таки спіймав, цей світ, добре хоч,
що на тому світі. Нічого, якимось відштовхнуся
від постаменту, та й підемо.

...От ми йдемо. Йдемо удвох із ним.
Шепоче ліс: — Жива із кам'яним!
— Диви, дива! — дивується трава. —
Він кам'яний, а з ним іде жива!

І тільки люди зморщили чоло:
— Не може бути, щоб таке було.

Та їх давно вже хтось би зупинив!
...Тим часом ми проходим серед нив.

Ніхто не сміє зупинити нас.
...Тим часом ми проходимо крізь час.

Він твердо ставить кам'яну стопу.
Йдемо крізь ніч, крізь бурю у степу.
Крізь дощ і сніг, дебати і дебюти.
Ми є тому, що нас не може бути.

* * *

Послухаю цей дощ. Підкрався і шумить.
Бляшаний звук води, веселих крапель кроки.
Ще мить, ще мить, ще тільки мить і мить,
і раптом озирнусь, а це вже роки й роки!

А це уже віки. Ніхто уже й не зна,
в туманностях душі чи, може, Андромеди —
я в мантиях дощу, прозора, як скляна,
приходжу до живих, і згадую про мертвих.

Цілую всі ліси. Спасибі скрипалю.
Він добре вам зіграв колись мою присутність.
Я дерево, я сніг, я все, що я люблю.
І, може, це і є моя найвища сутність.